

O profilu zainteresiranih estetičara ili studenata grada Zagreba otvorenih za estetsku kirurgiju

Ivana Brstilo Lovrić¹, Paula Zujić², Matea Škomrlj³

Estetska kirurgija globalno je popularni fenomen u kojemu ogledamo transformativni potencijal ljudskoga tijela ne samo kao biološke, već i sociokulturne kategorije. Uvidjevši manjak srodnih tematizacija, cilj rada bio je utvrđivanje profila studenata grada Zagreba zainteresiranih za estetsku kirurgiju u svrhu poboljšanja vlastitog izgleda u širini njihovih identitetskih atribucija. Na prigodnom uzorku anketiranih studenata (N=218) utvrđeno je da se njihov interes za estetskom kirurgijom profilira na razini spola, religioznosti, odnosa naspram starenja i novih tehnologija. Tako su se studentice te nereligiozniji, tehnootimističniji studenti sa stavom da starenje treba tehno-znanstveno dokinuti iskazali zainteresiranijima za estetskom kirurgijom od muških kolega, religioznijih, tehnopessimističnijih i indiferentnih prema pitanju dokidanja starenja. K tome, trećina ispitanih studenata pokazala se otvorenima za vlastite estetske zahvate u budućnosti, uglavnom navodeći dva ili više (ne)invazivna zahvata. Dobiveni profil takozvanih *zainteresiranih estetičara* naznačio je potrebu za daljnjim istraživanjem teme s poželjnim interdisciplinarnim pristupom u kontekstu hrvatskog društva.

Ključne riječi: estetska kirurgija, estetski zahvat, tijelo, identitet, studenti.

-
- 1 Doc. dr. sc. Ivana Brstilo Lovrić, Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za sociologiju, Ilica 242, Zagreb, 10000 Zagreb, Hrvatska. E-pošta: ivana.brstilo@unicath.hr.
 - 2 Paula Zujić, mag. soc., Bartolići 59, Zagreb, 10000 Zagreb, Hrvatska. E-pošta: zujicp29@gmail.com.
 - 3 Matea Škomrlj, mag. soc., Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za sociologiju, Ilica 242, Zagreb, 10000 Zagreb, Hrvatska. E-pošta: matea.skomrlj@unicath.hr.

1. Uvod

U kontekstu kasne ili visoke (post)modernosti, ljudsko se tijelo premetnulo u središnju referencu osobnog života. Praćeno refleksivnim (samo)nadgledanjem uz rasterećenost izvanjskih autoriteta, tijelo se pri tome prepustilo samosvjesnim izborima u ime rada na sebi i za sebe, postavši svojevrsni projekt u nastajanju od identitetskog značaja (Shilling, 2003, 6). Ozbiljnost toga poduhvata Giddens (1991, 102) tumači izvan pukog trendovskog ili komodifikacijskog utjecaja kakav bi pristajao uz pasivna tijela prema posttradicionalnom kontekstu koji promiče i potiče aktivno dizajniranje vlastitog tijela kao produžetka refleksivnog sebstva za koje je individua osobno odgovorna i uz kojega Lipovetsky veže individualistički model u kojemu se na tijelo gleda „kao na materiju koju valja ispraviti ili preobraziti, kao na objekt kojim subjekt može slobodno raspolagati“ (2008, 34).

Jedna od globalno popularnih formi tjelesnog i identitetskog rada jest estetska kirurgija. Terminološki višestruko konotirana, estetska kirurgija nerijetko se poistovjećuje s kozmetičkom, plastičnom, korektivnom ili rekonstruktivnom kirurgijom. Ti su nazivi historijski oblikovani⁴, a onda i osuvremenjeni: „dok plastična kirurgija ‘pokriva cijelo područje’, rekonstruktivna kirurgija odnosi se na ‘deformitete uslijed bolesti, kongenitalnog defekta ili ozljede’, dok su kozmetička i estetska kirurgija termini koji opisuju ‘izbornost i procedure protiv starenja’“ (Jones, prema Tranter i Hanson, 2015, 193). Upravo je potonji opis ključan za rad u kojem je dana prednost terminu estetske kirurgije povrh kozmetičke za koju je istaknuto da prejudicira trivijalno(st) i površno(st), odnosno površinsko (to je *samo* kozmetički!), što je u suvremenoj kulturi tijela kao medija izvanjske reprezentacije unutarnjeg sebstva iznimno problematično (Holliday i Sanchez Taylor, 2006, 186), kao i zbog ideološke funkcije skrivanja nekozmetičkih (trajnih i nerijetko bolnih) promjena tijela (Morgan, 1991, 38-39).

Slijedom aspekta izbornosti, valja istaknuti da estetske zahvate nacionalni zdravstveni programi ili privatna zdravstvena osiguranja rijetko subvencionira-

4 Gilman (1994) razlaže kako je estetska kirurgija još od svojih renesansnih korijena suprotstavljena plastičnoj kirurgiji koja od ranoga 19. stoljeća postala nazivnik za niz rekonstrukcijskih zahvata tijela i lica u svrhu povrata funkcija tijela, odnosno procedura popravljivanja deformiteta i korekcije deficita. Poznat kao otac plastične kirurgije, Johann F. Dieffenbach puku estetsku funkciju takozvane *kirurgije ljepote* oštro je razgraničio od medicinskih zahvata udarivši modernu antitezu plastične i estetske kirurgije koja ulazi u širu uporabu 30-ih godina 20. stoljeća od kada se koristi za opisivanje zahvata koji mijenjaju površinu i oblik tijela (prema Gilman, 1999, 8–15).

ju. Stoga se kandidati estetske kirurgije ne smatraju bolesnima ni bolesnicima u klasičnom biomedicinskom modelu. Naime, prema sociologu Parsons, bolesnike karakterizira niz socijalnih prava poput izuzeća od svakodnevnih zadataka, legitimnog izostanka s posla, podrške i empatije okoline uslijed bolesti kao „izvanrednog” stanja izvan bolesnikove odgovornosti i kontrole koji se onda liječe nizom medicinskih postupaka pod inauguracijom liječnika i statusom pacijenta (Parsons, prema Gilman, 1999, 4–5; Giddens, 2007, 159–160). Kod estetske kirurgije pak sami kandidati iniciraju zahvat (s rijetkim smrtnim ishodom) i procjenjuju njegovu uspješnost, nerijetko ga tajeći od okoline što ga čini svojstvenim modelu klijenta ili potrošača (Gilman, 1999, 4–5; Giddens, 2007, 159–160). Ovaj se model makrosociološki navezuje na rastući značaj industrije ljepote i zdravlja koje u širokom dijapazonu proizvoda i usluga mapiraju suvremene trendove ljepote i vitalnosti kao forme osobne higijene, a što se mikrosociološki vraća na perspektivu klijenta ili potrošača čije tijelo postaje ekskluzivni identitetski kanal pregovaranja s vlastitom, a onda i društvenom, slikom o sebi.

O makroperspektivi estetske kirurgije na globalnoj razini doznajemo iz statistika izvršenih invazivnih (kirurških) i neinvazivnih estetskih zahvata. Tako je na svjetskoj razini 2019. godine izvršeno preko 11,3 milijuna invazivnih estetskih zahvata (ISAPS, 2021, 9). Taj se trend iznimno usporio 2020. godine slijedom COVID-19 pandemije kada je u odnosu na prethodnu godinu bilo 11% zahvata manje (ISAPS, 2021, 7–13). Globalno najizvođeniji estetski kirurški zahvati 2020. godine bili su korekcija nosa (rinoplastika), liposukcija (odstranjenje potkožnoga masnoga tkiva s različitih dijelova tijela), povećanje grudi, abdominoplastika (uklanjanje viška kože ili masnog tkiva s trbuha, zatezanje trbuha) i blefaroplastika, tj. korekcija očnih kapaka⁵ (ASPS, 2021, 5-6; ISAPS, 2021, 6). U globalnom je porastu i broj neinvazivnih ili nekirurških estetskih zahvata u kojih nije zabilježen pad interesa slijedom pandemijskih okolnosti (ISAPS, 2021, 10). Dapače, čak se i povećao broj neinvazivnih estetskih zahvata 2020. godine za 5,7% iznosivši 14,4 milijuna (ISAPS, 2021, 7-13). S obzirom na različite estetske trendove, u 2020. godini najpopularniji neinvazivni zahvati bili su ubrizgavanje botoksa ili hijaluronske kiseline u svrhu „peglanja”

5 Pri tome su zabilježeni određeni trendovi u popularnosti estetskih zahvata prema godinama pa je tako u odnosu na prethodnu 2019. godinu porastao broj korekcija nosa, trbuha i očnih kapaka uz smanjenje zahvata povećanja grudi i liposukcije (ISAPS, 2020, 6). U 2020. godini pak se nastavio samo trend povećanja korekcija nosa, dok su svi ostali navedeni zahvati bili u padu (ISAPS, 2021, 6).

bora, potom zahvati zatezanja kože, uklanjanja dlačica, nekirurškoga smanjenja masnog tkiva i pomlađivanja kože (ISAPS, 2021, 6).

Nerijetko se estetska kirurgija proglašava američkim fenomenom s obzirom na to da se već sredinom devedesetih godina 20. stoljeća svako 150. građanin Sjedinjenih Američkih Država podvrgnuo nekom estetskom zahvatu (Gilman, 1999, 6-8). I recentne statistike pokazuju da je SAD vodeća zemlja na svijetu prema broju estetskih kirurga i prema godišnjem broju obavljenih estetskih zahvata kojih ih je 2020. godine registrirano gotovo 1,5 milijuna u invazivnoj i blizu 3,2 milijuna u neinvazivnoj formi (ISAPS, 2021, 7). Dakle, opravdano je govoriti o estetskoj kirurgiji kao unosnoj industriji koja sustavno bilježi potrošački interes kako u američkim, tako i svjetskim razmjerima (Elliott, 2011, 464; Adams, 2009, 103).

Indikativna koalicija estetske kirurgije i suvremenog potrošačkog društva utoliko naznačuje tekući stadij tijela čije se višestruke teorijske i empirijske implikacije raščlanjuju u narednom poglavlju. Konkretno se interes za estetsku kirurgiju u radu tematizira na osnovu istraživanja provedenog 2021. godine među studentima grada Zagreba (N=218) s ciljem utvrđivanja profila *zainteresiranih estetičara*: imenovane grupacije ispitanika otvorenih za estetsku kirurgiju u svrhu poboljšanja vlastitog izgleda. Naime, provedene su kvantitativne analize razlika i prediktora studentskog interesa za estetskom kirurgijom te kvalitativna analiza ispitanikovih otvorenih odgovora o potencijalnim estetskim zahvatima. Iza dijela prezentiranih analiza slijedi zaključna rasprava o značajnim nalazima uz naznake doprinosa rada i preporuka za buduća istraživanja.

2. Istraživački i teorijski okvir o estetskoj kirurgiji

U ovom poglavlju integriramo istraživačke nalaze i teorijske pristupe estetskoj kirurgiji s osvrtom na varijable korištene u autorskom istraživanju. S time u vezi valja istaknuti kako u Hrvatskoj u pravilu dominiraju biomedicinski radovi o estetskoj kirurgiji, dok u društvenim znanostima poput sociologije nema detaljnijih empirijskih analiza.

Srodni istraživački radovi u globalnoj akademskoj zajednici heterogenih su teorijskih i metodoloških pristupa što otežava njihovu sistematizaciju. Iznimka je varijabla spola koja je korištena u većini srodnih istraživanja estetske kirurgije sa sustavnim zaključkom da su joj žene u odnosu na muškarce deklarativno i praktično sklonije. Tako je istraživanje rađeno na nacionalno reprezentativnom

uzorku punoljetnih Australaca pokazalo da žene imaju pozitivnije stavove o estetskoj kirurgiji te se češće odlučuju za estetski zahvat, ponajviše u predjelu grudi, trbuha, nosa i očiju (Tranter i Hanson, 2015, 195–199). U nekim studijama direktno su uspoređivani muškarci i žene te je također ustanovljeno veće poznavanje i prihvaćanje estetske kirurgije među ženama (Alotaibi, 2021, 2). Isti je obrazac potvrđen i kod studentske populacije te su studentice bile pozitivnijih stavova o estetskoj kirurgiji uz veću spremnost na estetske zahvate od muških kolega (Alotaibi, 2021, 3). Svojevrsan nalaz sam po sebi je i primjedba nekih autora da niz istraživanja estetske kirurgije i uključuje samo žene (Alotaibi, 2021, 2; Holliday i Cairnie, 2007, 58). Tome u prilog ide globalna statistika s obzirom na to da su 2020. godine žene poduzele 92% svih estetskih zahvata u odnosu na 8% muškaraca (ASPS, 2021, 6).

Činjenica da su žene dominantna klijentela industrije ljepote, tako i estetske kirurgije, predmet je feminističkih analiza (Cregan, 2012) koja su generalno kritički intonirana naspram suvremenih obrazaca ljepote (Wolf, 2008), posebice u kontekstu kapitalističkog konzumerizma i globalizma kao strukturalnih čimbenika koji instrumentaliziraju, erotiziraju i estetski komodificiraju tijelo, potičući i standardizirajući estetske intervencije⁶ (Adamović i Maskalan, 2011). Predmet posebnih analiza jest medijska reprezentacija, a onda i legitimacija, estetske kirurgije oslanjanjem na rodne stereotipe i normativne standarde ljepote, mladenaštva i atraktivnosti kao “prirodno” bliže ženskoj populaciji (Adams, 2009). U toj su perspektivi pojedini pristupi poput negativne subjektifikacije estetsku kirurgiju predstavili sredstvom patrijarhalne normatizacije koje ženama oduzima moć, čineći ih pasivnim sistemskim žrtvama (Holliday i Cairnie, 2007, 61, 75). Davis primjerice samu odluku za estetskom kirurgijom referira „feminističkom dilemom” (prema Tranter i Hanson, 2015, 191) koju onda kritički propitkuje iz perspektive žena s iskustvom estetskih zahvata (prema Geiger Zeman i Zeman, 2019, 80).

Iz feminističke perspektive razabiru se i poveznice estetske kirurgije s novim tehnologijama. Smatrajući kako su žene u zapadnim društvima socijalizirane za prihvaćanje *tehničkih noževa*, Morgan (1991) uspon tehnologije estetske kirurgije pripisuje razvoju biotehnologije. Srasla na ideji zapadne medicine o

6 Prema autoricama uzlet estetskih intervencija poprima smjer standardizacije – kirurški zahvati u svrhu postizanja društveno poželjnih propozicija tijela i groteskizacije – kirurški zahvati s ciljem (pre)naglašavanja pojedinih dijelova tijela i dramatično mijenjanje izgleda (Adamović i Maskalan, 2011).

ljudskom tijelu kao stroju koji se može atomizirati i mehanizirati, biotehnologija se širi nad brojne aspekte života i tijela koji su se (tradicionalno) smatrali varijabilnim jedino u evolucijskom smislu. „Estetski kirurzi i ovdje imaju svoju ulogu. Za njih, ljudsko tijelo je lokus izazova“ kojim žele nadići ljudsku genetiku (Morgan, 1991, 31). Tehnologija estetske kirurgije iz te se prizme prema autorici ogleđa formom *foucaultske* disciplinske moći putem koje se žene usmjerava na odabir mladenačkoga i lijepoga tijela i što onda prirodnu sudbinu tijela zamjenjuje onom tehnološkom. Adresirajući žensku odluku za estetskom kirurgijom u kontekstu različitih beneficija, Morgan zaključuje da je prvenstveno riječ o slojevitim paradoksima izbora u tehnološki reflektiranoj strukturi (ne)moći: „Ono što je važno za ovaj pojam u odnosu prema estetskoj kirurgiji jest mjera u kojoj omogućava govoriti o difuziji moći kroz zapadne industrijalizirane kulture koje su sve više predane tehnološkom imperativu ljepote. Također omogućava pozivanje na skup stručnjaka - estetskih kirurga - čiji je eksplicitni mandat moći istraživanje, lomljenje i preuređivanje ženskih tijela“ (Morgan, 1991, 35).

Istraživanja su uputila na dobno profiliranje korisnika estetske kirurgije. U pravilu dobna skupina između 35 i 50 godina predstavlja najbrojniju klijentelu estetske kirurgije što se objašnjava njihovim stabilnim financijskim primanjima na osnovu kojih sebi mogu priuštiti estetske zahvate i tako „prolongirati“ srednju dob (Tranter i Hanson, 2015, 194; Haas i dr., 2008, 178). Mladi i njihova podgrupacija studenata također je prepoznata prema otvorenosti naspram tjelesnih modifikacija (Adams, 2009, 103; Lipovetsky, 2008, 178; Elliott, 2008, 25) slijedom čega ih Cooper (2007, 159) adresira dugoročno najperspektivnijim klijentima estetske kirurgije. S obzirom na svjetske trendove može se konstatirati opravdanost iznesenoga jer je 2020. godine srednja dobna kohorta između 35 i 50 godina prednjačila prema broju neinvazivnih zahvata (preko 3 milijuna), a odmah iza njih mladi od 19 do 34 godine (gotovo 1,5 milijuna) (ISAPS, 2021, 7). Entuzijazam mladih naspram estetske kirurgije Elliott (2008) veže uz paradigmu globalne ekonomije, poglavito razvoj novih tehnologija i medija, koji sistemu inherentnu brzinu i želju za promjenom spuštaju u privatnu sferu. Pri tome je posebice problematizirao kulturni doprinos slavnih osoba, točnije njihovih estetski korigiranih tijela, kao ambasadora otvorenosti tijela i identiteta u spektaklu mogućnosti vlastite (re)invencije (Elliott, 2011). Nastajanje kulturnih obrazaca kod mladih današnjice nesumnjivo se veže uz popularizaciju

suvremenih medija kakve su društvene mreže kojima se posreduju fotografije i snimke⁷ estetski korigiranih te digitalno dorađenih tijela kao vrsnih simulakrum čije ideološke pozicije Adamović i Maskalan (2011, 56-57) razabiru u promociji neprirodnih i neprosječnih tjelesnih normi ili ideala, dakako neodvojivih od lukrativnih interesa industrije ljepote.

Pojedina su istraživanja (Seltzer, 1965; Furnham i Levitas, 2012; Bresler i Paskhover, 2018; Okumuş, 2019; Holman, 2012) dovela u vezu estetsku kirurgiju i religioznost uz napomenu kako je riječ o manje istraženom odnosu koji je u rijetkim studijama portretiran nižom permisivnošću religioznih osoba naspram različitih praksi transformacije tijela uključujući estetsku kirurgiju. Srodan je zaključak autorskog istraživanja Furnham i Levitas (2012, 48–50) prema kojima je vjerojatnije da će religiozni pojedinci estetske zahvate smatrati odstupanjem od vlastitih religijskih uvjerenja, iako treba naglasiti da ne postoji konkretna vjerska doktrina u katolika, protestanata, Židova ili muslimana o zabrani korištenja estetske kirurgije (Seltzer, 1965, 207; Bresler i Paskhover, 2018, 1701–1702). Ipak, pojedini su izvori identificirali antagoniziranje estetske kirurgije od strane vjernika poput istraživanja o perspektivama i iskustvima estetske kirurgije provedenom na uzorku od 500 žena na području Turske od kojih ih se 41,7% nije estetski korigiralo, ali je isti čin smatralo grešnim, dok ih je 15,8% imalo estetski zahvat te su ga svejedno okarakterizirale kontradiktornim vlastitim religijskim uvjerenjima (Okumuş, 2019, 163). Da se religioznost može promišljati svojevrsnim zaštitnim faktorom od društvenih pritisaka ljepote ili nezadovoljstava vlastitim tjelesnim izgledom uputila su određena istraživanja detekcijom spone između slike tijela i kršćanske religioznosti pri čemu su religioznije žene bile manje opterećene slikom vlastitog tijela, kao što su religioznije osobe bile manje tjeskobne oko vlastitoga starenja (Holman, 2012, 128-129).

Starenje je karakteristična „meta“ industrije estetske kirurgije. Značaj te spone Giddens (2007, 161–162) pripisuje paradoksu modernog društva diskriminatornog naspram starenja, a u isti mah okrenutom afirmaciji paradigme

7 Vežano uz to valja primijetiti kako filteri, aplikacije i programi za uređivanje fotografija i snimki omogućavaju izravniju i intenzivniju participaciju mladih u kulturi preobrazbe tijela pri čemu se otvara pitanje koliko ta brza, jednostavna i (najčešće) besplatna operativa u virtualnoj sferi intrigira mlade za korekcije tijela u fizičkoj stvarnosti? Iako odgovor na navedeno pitanje traži podroban osvrt koji nadilazi postavljeni istraživački cilj ovoga rada, važno ga je naznačiti poticajnim za buduća istraživanja o odnosu mladih i estetske kirurgije u kontekstu medija, napose društvenih mreža.

aktivne starosti i vitalnosti starih tijela, posljedica čega je ekstenzivno *rastezanje* mladosti. Elliott adresira dodatni paradoks potrošačkoga društva koje istodobno privlači i potiskuje kulturu tjeskobe oko mladosti, starenja i smrtnosti (2008, 88) čemu estetska kirurgija doskače stalnim uvođenjem noviteta „novih procedura, novih iskustava, novih dijelova tijela” (2008, 97). „Takva su ‘mlada’ tijela doslovno konstruirana, ali su konstruirana *protiv* starenja”, utvrdit će Turner (2002, 252), a Lipovetsky će proširiti s „protiv godina, protiv bora, protiv težine“ sukladno popularizaciji kulta mladosti i aktivističke ljepote koji ciljanu optimizaciju izgleda profiliraju u estetskoj kirurgiji i druge tjelesne režime (2008, 175). Ne čudi stoga da industrijom ljepote dominiraju različiti stručnjaci, od estetskih kirurga preko pružatelja usluga koje se mogu kupiti, a koji takozvanim *potrošačima ljepote i mladosti* omogućavaju „administriranje i transformiranje ljudskoga tijela” (Morgan, 1991, 31). Estetska kirurgija u toj se perspektivi može uzeti za izdanak sve diferenciranijeg *anti-age* tržišta koje kapitalizira rastuću tendenciju da dobro starjeti znači zapravo ne starjeti (Vincent, prema Talley, 2012, 376), odnosno da je moguće zadržati ili povratiti mladolik izgled tijela (Elliott, 2008, 29). U vidu toga Talley utvrđuje da estetska kirurgija podržava hiperpotrošačku želju za mladolikošću i *poboljšanim* sebstvom (2012, 336), nudeći bijeg od „normalne krivulje koja bilježi domet i varijacije ljudskih tijela” (2012, 341).

Imajući u vidu da je individualna želja za estetskim zahvatom simptomatični društveni konstrukt u podlozi kojega stoje označitelji željenog životnoga stila, Tranter i Hanson (2015) izlažu istraživačka saznanja o političkom i klasnom profilu potencijalnih estetskih praktičara estetskim zahvatom. Naime, izraženiju želju za estetskim zahvatom potvrdili su u građana konzervativnog svjetonazora naspram liberalnije orijentiranih građana. K tome, konzervativniji su se građani u većem broju izjasnili i da su obavili estetski zahvat. Autori su također upozorili na značaj socijalnog statusa u kombinaciji sa spolom pri čemu se zaključilo da su žene s višim primanjima vjerojatnije korisnice estetske kirurgije od žena s nižim primanjima. No, socijalni status (u odnosu na primanja, profesionalni status i obrazovanje) profilirao se značajnim i neovisno o spolu, temeljem čega su autori zaključili da je za muškarce i žene estetska kirurgija način vlastitoga unaprjeđenja. U prilog tome studije u Velikoj Britaniji izvještavaju da je socioekonomski status značajan generator individualne odluke za estetskom kirurgijom na način da istu ne oblikuje kontekst narcizma i taštine,

već želja za ulaganjem u budućnost (prema Elliott, 2008, 24). Na tomu je tragu zanimljivo spomenuti da južnokorejski jezik razlikuje sintagmu estetskog zahvata radi poboljšanja bračnog uspjeha od estetskog zahvata s ciljem postizanja profesionalnog napretka (Alotaibi, 2021, 4). Tako se estetska kirurgija može interpretirati mehanizmom stjecanja tržišne prednosti u visoko kompetitivnom kapitalističkom sustavu u kojemu onda i ljudsko tijelo postaje vrsta kapitala (Tranter i Hanson, 2015, 201–203). Ovi su elementi došli do izražaja u istraživanju Holliday i Cairnie (2007) prema kojemu ispitanici vlastitu odluku za estetskim zahvatom nisu pripisali socijalnom pritisku, već kontekstu potencijalnih benefita u različitim sferama (kao što je napredovanje na poslu), slijedom čega su autorice poentirale da estetska kirurgija „nije krajnji cilj po sebi”, već uključuje složenu mrežu značenja (Holliday i Cairnie, 2007, 74) koja ulazi u estetske, životnostilske, medicinske, zdravstvene i brojne druge sfere i motive (Elliott, 2008, 32–33). Izloženi istraživački i teorijski uvidi usmjerili su analize u radu temeljem provedenog autorskog istraživanja koje se opisuje u narednom poglavlju.

3. Opis istraživanja

Opći cilj istraživanja bio je stjecanje uvida u profil studenata grada Zagreba zainteresiranih za estetsku kirurgiju u svrhu poboljšanja vlastitog izgleda. Sukladno postavljenomu cilju, formirana su sljedeća istraživačka pitanja:

- 1) Prema kojim se obilježjima razlikuju studenti (ne)zainteresirani za estetsku kirurgiju?
- 2) Koji su prediktori studentskog interesa za estetskom kirurgijom?

Korišteni empirijski podaci proizašli su iz širega istraživanja⁸ provedenog metodom *online* anketnog upitnika tijekom srpnja i kolovoza 2021. godine. Potencijalni ispitanici na istraživanje pozivani su višestrukim kanalima, točnije putem e-mail liste studenata Hrvatskog katoličkog sveučilišta, Facebook-stranice *Studentski dom Stjepan Radić* te korištenjem osobnih kontakata studenata zagrebačkih sveučilišta.

Sukladno etičkim istraživačkim načelima, ispoštovana je dobrovoljnost sudjelovanja, kao i zajamčena anonimnost ispitanika čiji su odgovori obrađeni na grupnoj razini te kojima je prije samog ispunjavanja anketnoga upitnika predstavljena tema i svrha istraživanja s naznakom korištenja podataka

8 Anonimizirano*

u stručne i znanstvene svrhe. Svi su ispitanici dali elektronički informirani pristanak za sudjelovanjem u istraživanju.

Realizirani uzorak bio je neprobabilističkoga tipa obuhvativši 218 ispitanika od kojih je bilo 71,1% djevojaka ili studentica te 28,9% mladića ili studenata. Najviše (59,1%) ih je bilo s Hrvatskog katoličkog sveučilišta, dok povrh četvrtine (28%) studira na Sveučilištu u Zagrebu, njih 6,9% na Sveučilištu „Vern“, a najmanje (6%) na Sveučilištu „Libertas“. Prevladali su religiozni studenti (66,1%) u odnosu na trećinu nereligioznih (ateista, agnostika, nesvrstanih), kao i studenti koji socioekonomski status vlastite obitelji procjenjuju prosječnim (67,4%) naspram četvrtine dobrostojećih i 8,3% siromašnih. U svjetonazorskom smislu većinski (51,4%) su se okarakterizirali liberalnima, dok ih je 48,6% konzervativnije orijentiranih. Tehnološki profili studenata obuhvatili su njihove stavove i prakse naspram novih tehnologija otkrivajući da je riječ o tehnološkim optimistima jer su se na gotovo svim tvrdnjama o novim tehnologijama iznimno afirmativno očitovali. Tako se većina (64,6%) složila da nove tehnologije poboljšavaju život ljudi, kao i da se isplati ulagati u tehnologiju (63,8%). Njih sedam od deset izjavilo je da se smatraju vještim korisnicima novih tehnologija, dok ih polovica želi posjedovati tehnološke novitete. Tvrdnja da ne mogu zamisliti svakodnevicu bez novih tehnologija pokazala se istinitom za četvero od deset ispitanika (40,2%) s čime se nije složio približno isti broj.

4. Mjerni instrumenti

Studentski interes za estetskom kirurgijom originalno obuhvaća tvrdnju „u svrhu poboljšanja vlastitog izgleda odlučio/la bi se za estetsku kirurgiju/estetski zahvat“ mjerenu Likertovom skalom (od 1 – *Uopće nisam zainteresiran/na* do 5 – *U potpunosti sam zainteresiran/na*) te naknadno rekodiranu u dihotomnu varijablu tako što su odgovori (djelomične i potpune) nezainteresiranosti za estetsku kirurgiju združeni u kategoriju nazvanu *nisu zainteresirani estetičari*, dok su afirmativni odgovori (djelomične i potpune) zainteresiranosti za estetsku kirurgiju spojeni u kategoriju nazvanu *zainteresirani estetičari*⁹.

Religioznost je mjerena samoprocjenom religioznosti pri čemu je odgovor „religiozan/na“ predstavljao kategoriju *religiozni*, dok su ostale tri če-

9 Srednja opcija odgovora ispitanika koji se nisu mogli odlučiti (3. *Ni zainteresiran/a, ni nezainteresiran/a*) isključena je iz analize (ukupno 24 ispitanika).

stice (ateisti, agnostici, neodlučni) spojene u jedinstvenu kategoriju naziva *nereligiozni*. Za mjerenje svjetonazora korištena je skala od 1 do 10 pri čemu su odgovori od 1 do 5 činili kategoriju *konzervativni*, a odgovori od 6 do 10 kategoriju *liberalni*. Socioekonomski status ispitan je procjenom financijske situacije vlastite obitelji te su opcije odgovora „jedva spaja kraj s krajem i ima za ono što je nužno” spojene u kategoriju *siromašni*, zasebna kategorija nazvana *prosječni* obuhvatila je česticu „ima dovoljno za normalan/prosječan život”, dok su odgovori „prilično je dobrostojeća” i „bogata je” udružene u kategoriju *imućni*. Odnos naspram novih tehnologija obuhvatio je šest tvrdnji („nove tehnologije poboljšavaju život ljudi“; „ulaganje u nove tehnologije je isplativo“; „vješt/a sam korisnik/ca novih tehnologija“; „želim posjedovati najnovije tehnološke modele“; „pratim tehnološke trendove“; „ne mogu zamisliti svakodnevicu bez novih tehnologija“) mjerenih Likertovom skalom slaganja (od 1 – uopće se ne slažem do 5 – apsolutno se slažem)¹⁰. Ista je skala korištena i za mjerenja stava o tijelu kao promjenjivoj kategoriji i potrebi ukidanja starosti tehnološkim putem¹¹.

5. Analize

Sukladno postavljenim istraživačkim pitanjima razlikovanja studenata (ne) zainteresiranih za estetsku kirurgiju, kao i prediktora studentskog interesa za estetskom kirurgijom, statističke su obrade vršene putem t-testa i regresijske analize uključivši varijable spola, religioznosti, socioekonomskog statusa, svjetonazora, stava o ljudskom tijelu kao promjenjivoj kategoriji, o potrebi ukidanja starenja tehnološkim putem, o tehnološkom poboljšanju života ljudi, o isplativosti tehnološkog ulaganja, o želji posjedovanja najnovijih tehnologija, o praćenju tehnoloških trendova, o nezamislivosti svakodnevice bez novih tehnologija i procjeni vlastitih tehnoloških vještina. Osim navedene sekcije kvantitativne analize, u svrhu pružanja cjelovitije potkrjepe postavljenoga istraživačkog cilja stjecanja uvida u profil studenata grada Zagreba zainteresiranih za estetsku kirurgiju, u sekciji kvalitativne analize sistematizirani su otvoreni odgovori ispitanika o preferencijalnim estetskim zahvatima uz korištenje njihovih originalnih iskaza. Podaci su obrađeni u statističkom programu SPSS (verzija 28) na razini rizika od 5%, tj. 95% pouzdanosti.

10 Tvrdnje iz ovog pitanja preuzete su iz doktorske disertacije Brstilo Lovrić (2018)

11 Tvrdnje iz ovog pitanja preuzete su iz rada Nikodem i Brstilo (2012).

6. Kvantitativna analiza: rezultati i rasprava

Prvo je proveden niz t-testova za nezavisne uzorke kako bi se utvrdilo razlikovanje ispitanika zainteresiranih za estetsku kirurgiju, takozvanih *zainteresiranih estetičara* (skraćeno *ZE*), od onih koji to nisu (skraćeno *nisu ZE*) s obzirom na spol, religioznost, stav o tijelu kao promjenjivom obliku, o potrebi dokidanja starenja tehnološkim putem, o želji posjedovanja najnovijih tehnologija, o praćenju tehnoloških trendova i o nemogućnosti zamišljanja svakodnevice bez novih tehnologija.

Pokazalo se da su studentice zainteresiranije za estetsku kirurgiju od studenata (1,86>1,59), nereligiozniji studenti od religioznijih (1,47>1,28), pristalice stava o promjenjivosti ljudskoga tijela (3,50>2,99), stava da starenje treba tehnološki dokinuti (2,70>1,63), kao i grupa ispitanika sa željom posjedovanja najnovijih tehnologija (2,14>1,55) koja prati tehnološke trendove (2,03>1,68) te im je nezamisliva svakodnevica bez novih tehnologija (2,21>1,89) od grupe studenata na koje se to ne odnosi. Statističke značajnosti nisu utvrđene s obzirom na ispitanikov socioekonomski status, svjetonazor, stav da nove tehnologije poboljšavaju život ljudi, da je isplativo ulagati u nove tehnologije i samoprocjeni tehnoloških vještina. Detaljnije o dobivenim statističkim značajnostima u potonjoj tablici.

Tablica 1. Statistički značajni rezultati usporedbe grupe ispitanika zainteresiranih za estetsku kirurgiju (*Zainteresirani estetičari*) u odnosu na ispitanike koji to nisu (*Nisu ZE*).

Varijable		N	M	SD	t	p
Spol	Zainteresirani estetičari	66	1,86	0,35	4,43	0,001
	Nisu ZE	128	1,59	0,49		
Religioznost	Zainteresirani estetičari	66	1,47	0,50	2,56	0,012
	Nisu ZE	128	1,28	0,45		
Tijelo je promjenjiv oblik	Zainteresirani estetičari	63	3,50	1,50	2,47	0,026
	Nisu ZE	128	2,99	1,33		
Starenje treba tehnološki dokinuti	Zainteresirani estetičari	63	2,70	1,29	5,75	0,001
	Nisu ZE	128	1,63	1,00		

Pratim tehnološke trendove	Zainteresirani estetičari	66	2,03	0,78	2,90	0,004
	Nisu ZE	128	1,68	0,80		
Želim posjedovati najnovije tehnološke modele	Zainteresirani estetičari	66	2,14	0,86	4,93	0,001
	Nisu ZE	128	1,55	0,75		
Nezamislivost svakodnevice bez novih tehnologija	Zainteresirani estetičari	66	2,21	0,92	2,33	0,021
	Nisu ZE	128	1,89	0,91		

Potom je provedena regresijska analiza za utvrđivanje prediktora ispitanikovog interesa za estetskom kirurgijom. Imajući na umu da je zavisna varijabla ispitanikovog interesa dihotomnog tipa (0= „nisu zainteresirani za estetsku kirurgiju“/*nisu zainteresirani estetičari*; 1= „zainteresirani su za estetsku kirurgiju“/*zainteresirani estetičari*), korištena je linearna logistička regresija u dvama koracima ili modelima pri čemu je korišteni teorijski i istraživački okvir uputio na uključivanje (6) varijabli spola, religioznosti, svjetonazora, socioekonomskoga statusa, stava o tijelu i starenju u prvi model kako bi im se dala prednost u objašnjenju zavisne varijable, dok je u drugom koraku ili modelu uvršten set (6) varijabli studentskoga odnosa naspram novih tehnologija.

Model se u cijelosti pokazao statistički značajnim ($\chi^2(12) = 78,169, p < 0,001$) čime se potvrdila razlika između ispitanika zainteresiranih za estetsku kirurgiju od onih u kojih to nije slučaj na osnovi uključenih obilježja. Hosmer-Lemeshow test upozorio je na to da je model pouzdan s obzirom na to da indikator predviđanja iznosi 10,171 uz značajnost 0,253 ($p > 0,05$). U cjelini model klasificira 80,1% slučajeva.

Prema rezultatima logističke regresije u prvom koraku, statistički značajnim prediktorom ispitanikovog interesa za estetskom kirurgijom pokazao se spol i stav o potrebi tehnološkog dokidanja starenja. Njihova je značajnost potvrđena i u drugom koraku uz varijable religioznosti i želje za posjedovanjem najnovijih tehnoloških primjeraka.

Utvrđilo se da je najznačajniji prediktor studentskog interesa za estetskom kirurgijom spol ($B = 2,36, p < 0,01$), potom želja za posjedovanjem najnovijih tehnoloških primjeraka ($B = 0,85, p < 0,01$), mišljenje da je potrebno dokinuti

starenje tehno-znanstveno putem ($B=0,66$, $p<0,01$) te religioznost ($B=1,02$, $p<0,05$). Dakle, vjerojatnost da će studenti biti *zainteresirani estetičari* veća je za djevojke i nereligiozne ispitanike koji su tehnološki optimisti na način da žele posjedovati najnovije tehnološke primjerke i misle da starenje treba dokinuti tehno-znanstvenim putem nego li je to slučaj u mladića i religioznih ispitanika koji ne smatraju da treba dokinuti starenje te su bliži spektru tehnološkog pesimizma u vidu izostanka želje za posjedovanjem najnovijih tehnoloških primjeraka. Detalji su u priloženoj tablici.

Tablica 2. Rezultati logističke regresije za prediktore ispitanikovog interesa za estetskom kirurgijom.

Prediktor	Model 1		Model 2	
	B	S.E.	B.	S.E.
Spol	1,93**	0,49	2,36**	0,58
Religioznost	0,51	0,44	1,02*	0,50
Svjetonazor	0,11	0,10	0,10	0,11
Socioekonomski status	-0,25	0,32	-0,51	0,36
Ljudsko tijelo promjenjivo je	0,10	0,15	0,17	0,17
Starenje treba tehno-znanstveno dokinuti	0,84**	0,17	0,66**	0,20
NT poboljšavaju život	-	-	-0,23	0,32
Ulaganje u NT isplativo je	-	-	-0,07	0,32
Vješto se služim NT	-	-	-0,08	0,28
Želim posjedovati najnovije NT	-	-	0,85*	0,27
Pratim trendove o NT	-	-	0,06	0,29
Nezamislivost svakodnevice bez NT	-	-	-0,04	0,20
Cox & Snell R ²	26,4%			33,6%
Negelkerke R ²	36,7%			46,7%

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Sukladno obavljenim analizama, navodi literature i aktualnih statistika oko veće otvorenosti žena naspram estetske kirurgije potkrijepljeni su ovim istraživanjem na način da je varijabla spola ustanovljena najznačajnijim čimbenikom profiliranja *zainteresiranih estetičara*. K tome se interes ispitanika za estetskom

kirurgijom profilirao u tehnološkom optimizmu te afirmativne stavove prema promjenjivosti tijela i tehnološkom dokidanju starenja, adresirajući estetsku kirurgiju fenomenom 21. stoljeća (Holliday i Cairnie, 2007, 57–58) koji indicira suvremene stavove prema tijelu (Gilman, 1999, 5) na valu tehnološkog poboljšanja čovjeka (Dumas, 2012, 377). S time se mogu povezati kritička promišljanja Morgan (1991) o estetskoj kirurgiji kao formi biotehnologije utemeljene na dijalektičkoj slici moderne tehnologije koja nameće nove ciljeve koji prije i nisu bili dostupni upravo na osnovu (lakoće) vlastite izvedbenosti, doprinoseći istodobno ciljevima ljudskih želja, kao i ciljevima samih tehnologija (Jonas, prema Morgan 1991, 30). Živeći u vremenu u kojem je čovjek postao tehnološki subjekt i objekt koji se može transformirati i (doslovce) izroditi putem biotehnologije, estetska kirurgija omogućava bijeg od prirodne sudbine tijela (kao i sudbine prirodnog tijela) prema tijelu od osobnog izbora (Morgan, 1991, 40–41). Jesu li pri tome ispitani studenti svoj interes za estetskom kirurgijom filtrirali putem osviještenosti ili opterećenosti starenjem, trebalo bi podrobnije ispitati, ali svakako ovaj nalaz ostaje kao važna indicija za buduće radove. Ako je rodna dimenzija (bila) najrealnija u kanaliziranju studentske (ne)zainteresiranosti za estetskom kirurgijom, dimenzija religioznosti moguće predstavlja intrigantn(ij)i nalaz na koji je uputila nekolicina autora (Holman, 2012; Bresler i Paskhover, 2018; Okumuş, 2019) i koja je dobila empirijski oslonac u korištenom metodološkom okviru, prvenstveno imajući na umu da je u prigodnom uzorku bilo 66,1% deklariranih vjernika. Ta bi se spoznaja u kontekstu dominantno vjerničke populacije hrvatskoga društva mogla dalje razraditi instrumentima (praktične, deklarativne) religioznosti i otvorenosti kategorijama (ne)invazivnih formi estetske kirurgije od koje su neke spomenute i u narednoj analizi.

7. Kvalitativna analiza: rezultati i rasprava

U ovomu će se dijelu prezentirati nalazi prikupljeni pitanjem otvorenoga tipa o preferencijalnom ili potencijalnom estetskom zahvatu ispitanika. Iako je riječ o skromnom analitičkom dometu, prilaže se jer doprinosi postavljenom istraživačkom cilju. Naime, istraživanjem je ustanovljeno da je trećina ispitanih studenata (34%) otvorena za estetsku kirurgiju u svrhu poboljšanja vlastitog izgleda, za razliku od dvije trećine ispitanika (66%) nezainteresiranih za tu ideju. Oni koji su se afirmativno očitovali, takozvani *zainteresirani estetičari*, za-

moljeni su da navedu vlastitim riječima o kojem bi se estetskom zahvatu radilo. Iako nisu svi zainteresirani upisali odgovor, među onima kod kojih je to slučaj najviše je bilo spomena korekcije nosa, što je u skladu s globalnim svjetskim trendovima (ASPS, 2021; ISAPS, 2021). Više u priloženoj tablici sa sumiranim odgovorima ispitanika pri čemu je svaki ispitanikov upis estetskoga zahvata tretiran kao zasebna čestica.

Tablica 3. Estetski zahvati od potencijalnoga interesa ispitanika iz kategorije *zainteresiranih estetičara*.

Estetski zahvat	N
Korekcija nosa	29
Korekcija grudi	15
Botoks, fileri	7
Korekcija kapaka	6
Korekcija usana	6
Liposukcija	5
Korekcija ušiju	5
Korekcija kapilara, vena, ožiljaka	5
Ostalo ¹²	5

Izuzev rinoplastike, ispitanici su uglavnom navodili dva ili više estetska zahvata od potencijalnog interesa pri čemu je bilo najviše kombinatorika nosa, grudi i kapaka, dakle invazivnih estetskih zahvata što je u suprotnosti s globalnim trendovima i popularnosti nekirurških (minimalno-invazivnih) formi estetske kirurgije među svim dobnim skupinama, pa tako i mladima (ASPS, 2021, 6). Nekolicina ispitanika uz legitimne, navela je i prakse koje ne ulaze u domenu estetske kirurgije i koje su kao takve isključene iz tabličnog prikaza, ali čija je detekcija pokazala kako ispitanici nisu informirani o estetskoj kirurgiji s kojom su poistovjetili stomatološke i oftalmološke usluge ili tretmane oblikovanja tijela. U svim su kategorijama estetskih zahvata dominirale studentice potvrđujući „feminitet“ same prakse, suprotno nekim naznakama rodnoga obrasca prema vrstama zahvata (ASPS, 2021, 11–13; ISAPS, 2021, 46), a što se pripisuje prigodnom uzorku.

12 U kategoriju *ostalo* pribrojeno je pet pojedinačnih upisa za korekciju čeljusti, *coolsculpting*, *facelift*, naglašavanje jagodica, odstranjenje viška kože s ušiju.

Iz kategorije *nezainteresiranih estetičara* indikativni su iskazi dvojice ispitanika koji su se samoinicijativno očitovali na otvorenom pitanju uz jasnu ogradu od konteksta estetske kirurgije. Njihov se pristup rezonira u medicinskoj funkcionalnosti i opravdanosti tjelesne intervencije, sukladnu uvodno naznačenom modelu plastične – rekonstruktivne kirurgije u funkciji tjelesne obnove – naspram estetske kirurgije na bazi individualne izbornosti (Gilman, 1999, 8). Signifikantno je i da je u obama slučajevima riječ o studentima koji, kako su autorske analize pokazale, iskazuju manji interes za estetskom kirurgijom od kolegica, a i čiju perspektivu estetske kirurgije prati izražena racionalizacija i proširena opravdanja (Adams, 2009, 118).

- “*Zainteresiran sam samo ukoliko dođe do neke nesreće koja bi na meni mogla ostaviti za druge uznemirujuću deformaciju ili deformaciju koja i otežava bitne radnje.*”
- “*Samo ako nastradam u nesreći. Osim toga ništa.*”

K tome se troje *nezainteresiranih estetičara*, također studenata, očitvalo u humorističnom tonu uz opetovanu naznaku rodne ograde od potencijalnoga estetskoga zahvata.

- “*Ja sam najljepši i ne treba mi to.*”
- “*Dobar sam si i ovak.*”
- “*Korekcija ušiju da su klempave, nosa da je grbav, vilice da je izbočena.*”

Znakovito je i da su se četiri studentice, iako su prethodno odgovorili da se ne bi odlučile za estetski zahvat u svrhu poboljšanja vlastitoga izgleda, u otvorenom (pod)pitanju naznačile tu mogućnost, što onda upućuje na relativnost njihove estetske nezainteresiranosti. K tome je zadnje navedena ispitanica navela primjer obavljenoga estetskoga zahvata ušiju uz otvorenost budućim estetskim intervencijama. S time se može povezati Turnerova primjedba da preventivna medicinska skrb, u ovom slučaju estetskoga tipa, generira važnost samoodržanja i samočuvanja tijela kao moralne odgovornosti pojedinca (2002, 165) na koju naši ispitanici moguće računaju dugoročno.

- “*S godinama ako dobijem velike bore na čelu popunila bi ih botoxom, također usnice bih popunila filerom ukoliko bi postale poput crtice s godinama.*”

- *“Eventualno otklanjanje madeža.”*
- *“Smanjenje nosa/ušiju ili korekcija zubi ukoliko bi mi to stvaralo prevelike komplekse.”*
- *“Smanjenje ušiju (napravila zahvat u osnovnoj školi) i anticelulitna drenaža.”*
- *“Uklanjanje kapilara i lasersko uklanjanje kapilara bih možda napravila.”*

Imajući u vidu da je riječ o neprobabilističkom uzorku koji i na razini postavljene analize nema metodološku legitimaciju za „velike priče“, iz potonjih iskaza *nezainteresiranih estetičara* putem inicijalnih kodova starenja, estetike i kompleksa izranja bliskost tjelesnog i identitetskog, naznačujući složenost studentske (ne)zainteresiranosti za estetskom kirurgijom što bi bilo uputno podrobnije ispitati, a onda i kategorizirati, budućim istraživanjima.

8. Zaključno

U radu se estetska kirurgija razumijeva suvremenim sociokulturnim fenomenom čija globalna popularnost upućuje na transformativnost ljudskoga tijela u koje se upisuju raznovrsni označitelji. Jedno od pitanja koje se pri tome otvara jest što će sve ljudsko tijelo u budućnosti (o)značiti. U vidu toga suvremeni pojedinac suočava se s višerazinskim identitetskim izborima koji se ne tiču samo postojećega sebstva (tko sam ja?), već i njegove anticipacije (tko želim biti?) s daljnjim socijalnim refleksijama u odnosu prema drugima i okolini.

Analizom ove teme na razini (ne)zainteresiranosti studenata grada Zagreba za estetskom kirurgijom u svrhu poboljšavanja vlastitoga izgleda otkrila se slojevita biografska pozadina proučavanoga fenomena. Dok je većina bliskih istraživanja uključila sociodemografske varijable, ovo je istraživanje okupilo (i) viševrstne identitetske odrednice ispitanih studenata u domeni religioznosti, svjetonazora, socioekonomskoga statusa, odnosa naspram novih tehnologija, ljudskoga tijela i starenja, omogućivši time širi pogled na temu estetske kirurgije koja nije sustavno problematizirana u hrvatskoj znanosti, pa ni sociologiji, iz (potencijalne) korisničke perspektive.

Nalazi su potvrdili rodni filter estetske kirurgije kao dominantno ženske ili orodnjene prakse što se u literaturi učestalo pripisuje sociokulturnim pritiscima ili patrijarhalnim normativima ljepote bližima ženskim tijelima, historijski socijaliziranima kao nedorečenima, i u tom smislu društveno potencirani-

ma za različite transformativne prakse. Pokazatelj je to da i u suvremenom društvu tradicionalni agensi *rade svoj posao* što onda osvjetljava strukturalističku dimenziju estetske kirurgije, mimo emancipatorne u vidu prakse od slobodnoga izbora.

Religioznost se također pokazala praktičnom antitezom idejnim estetskim modifikacijama tijela s obzirom na to da su religiozniji ispitanici iskazali manju sklonost estetskim zahvatima potvrđujući neke navode iz literature da religijske doktrine ne korespondiraju s estetskom kirurgijom. Mogući interpretativni ključ leži u religijskom značenjskom odnosu naspram tijela kao Bogom dane, fiksne kategorije, u koju se onda ne intervenira. Vezano uz to pokazuje se da religioznost nije istrošena baterija stavova i praksi mladih u suvremenom društvu, već aktivna svjetonazorska (o)brana od mogućih sociokulturnih projiciranja, odnosno modificiranja ljudskoga tijela.

S druge je strane prepoznato aktivno priljubljanje suvremenih fenomena na relaciji tehnootimizma i estetske kirurgije. Studenti s izraženom željom posjedovanja najnovijih tehnoloških modela otvoreniji su estetskim zahvatima što se može interpretirati potvrdom njihove tehnološke uronjenosti. Uostalom, to ne čudi jer se estetska kirurgija kao tehnološki progresivna praksa čini *prirodnim* koalicijskim partnerom trendovskom tehnološkom stilu studenata. Pri tome se može postaviti teza kako sama estetska kirurgija reflektira i utjelovljuje tehnološku moć, jednako kao što i tehnološki optimizam predisponira interes za estetskom kirurgijom. S time je očigledno na djelu svojevrsno okrupnjivanje tehnoloških praksi i stilova kao agregata (post)modernosti.

Odnos prema starenju potvrđen je značajnim prediktorom studentskog interesa za estetskom kirurgijom potvrdivši se korespondentnim studentima sa stavom da starenje treba dokinuti tehno-znanstvenim putem. Time je ovo istraživanje u uzusima vlastite metodološke operativnosti potenciralo tezu da su mladi u najboljim godinama itekako svjesni, moguće i opterećeni starenjem, a što onda predisponira njihov interes za estetsku kirurgiju. Potencijalno objašnjenje zarezuje uz suvremeni paradoks starenja kojega Giddens (2007) prepoznaje u manjoj društvenoj moći i vidljivosti starijih ljudi, odnosno u perspektivi manjeg prihvaćanja starenja kao neizbježnog procesa propadanja tijela pratećim pouzdanjem u tehno-znanstvena „rješenja” toga „problema”. Imajući u vidu refleksivnost mladenačkih stavova i stilova na generiranje širih društvenih trendova, otvara se pitanje implikacija dobivenog nalaza na dugoročnu

perspektivu ljudskoga tijela. Mogući scenarij daje tvrdnja Talley (2012, 343) da suvremena transformativnost tijela slabi sliku i osjećaj za prirodno tijelo koje, shvaćeno kao predkirurško ili neobrađeno, postaje možebitno ugroženo i marginalizirano, Shillingovom terminologijom odsutno prisutno (2003, 179).

Detektirana otvorenost trećine ispitanih studenata za raznovrsne estetske zahvate uz indikativnu dominaciju njihove množine (navođenje dvaju ili više estetskih zahvata) usmjerava na promišljanje njihove anticipiranosti kulturom preobrazbe tijela: onoga što/kakvim može biti. Činjenica i da je većina *zainteresiranih estetičara*, a i dijela onih koji to nisu, navodila interes za konkretnim estetskim zahvatima, legitimira ih populacijom koja afirmira vlastito tijelo u paradigmi estetske promjenjivosti, nikako zadatosti ili fiksности. Ovaj nalaz ujedno smatramo indicijom suverenosti industrije estetske kirurgije koja „na vrijeme“ socijalizira tjelesne potrošače propagandnim modelom (mladoga, ne-staroga / promjenjivoga, ne-fiksno) tijela. Tu na djelu prepoznajemo „staru“ prosvjetiteljsku agendu na kojoj je srasla moderna povijest estetske kirurgije da svaki pojedinac može preinačiti sebe, odnosno sebe iznova stvoriti (Gilman, 1999, 17). U kontekstu (post)modernosti uostalom i jest bitno kontinuirano raditi na vlastitoj biografiji, nadgledati se i održa(va)ti tijelo *na razini*, makar, ili barem zasad, idejno kao na primjeru ispitanih studenata.

Sukladno izloženim nalazima i interpretacijama, smatramo da je buduće teorijske i empirijske analize na temu potrebno interdisciplinarno usmjeriti. Pri tome bi se moglo na heterogenom uzorku mladih operacionalizirati i problematizirati neke od naznačenih pristupa estetskoj kirurgiji u kontekstu hrvatskoga društva. Od posebnoga bi značaja bilo konkretnije poentirati interdisciplinarne stavke estetske kirurgije i tako doprinijeti suradničkom povezivanju društveno-humanističkih i biomedicinskih znanstvenih područja.

Zbog metodološke ograničenosti u prvenstvenom vidu prigodnog uzorka koji ne legitimira generalizaciju nalaza na populaciju studenata u Hrvatskoj, rad donosi orijentacijske uvide koji su korisni za daljnja istraživanja. Njegov se doprinos prvenstveno ogleda u aktualizaciji slabije istražene teme pri čemu se u širini identitetskih odrednica ispitanih studenata zaključuje znatan znanstveni potencijal estetske kirurgije kao utjelovljene prakse suvremenoga društva.

Popis izvora i literature

- Adams, Josh (2009). Bodies of Change: A Comparative Analysis of Media Representations of Body Modification Practices. *Sociological Perspectives*, 52(1), str. 103-129.
- Adamović, Mirjana; Maskalan, Ana (2011). Tijelo, identitet i tjelesne modifikacije. *Sociologija i prostor*; 49(1/189), str. 49-70.
- Alotaibi, Ahmed S. (2021). Demographic and Cultural Differences in the Acceptance and Pursuit of Cosmetic Surgery: A Systematic Literature Review. *Plastic and reconstructive surgery – Global open*, 9(3), str. 1-7.
- ASPS - American Society of Plastic Surgeons (2021). *Plastic Surgery Statistics Report. ASPS National Clearinghouse of Plastic Surgery Procedural Statistics 2020*. Pristup ostvaren 29. kolovoza 2022. <https://www.plasticsurgery.org/documents/News/Statistics/2020/plastic-surgery-statistics-full-report-2020.pdf>
- Bresler, Amishav; Paskhover, Boris (2018). Religion and the Plastic Surgeon: an Imam, a Minister, and a Rabbi Walk into a Surgical Center. *Aesthetic Plastic Surgery*, 42(6), str. 1699-1703.
- Brstilo Lovrić, Ivana (2018). *Potrošnja i nove tehnologije među mladima u Hrvatskoj*. Doktorska disertacija. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Cooper, Leah Beth (2007). Nursing Students' Perceptions of Clients Undergoing Elective Cosmetic Surgery. *Plastic Surgical Nursing*, 27(3), str. 158–162.
- Cregan, Kate (2012). *Key Concepts in Body and Society*. London: Sage.
- Dumas, Alex (2012). Rejecting the Aging Body. U: Brian S. Turner (ur.), *Routledge Handbook of Body Studies* (str. 375-388). London: New York: Routledge.
- Elliott, Anthony (2008). *Making the Cut: How Cosmetic Surgery is Transforming Our Lives*. London: Reaktion.
- Elliott, Anthony (2011). "I Want to Look Like That!": Cosmetic Surgery and Celebrity Culture. *Cultural Sociology*, 5(4), str. 463–477.
- Furnham, Adrian; Levitas, James (2012). Factors that motivate people to undergo cosmetic surgery. *The Canadian Journal of Plastic Surgery*, 20(4), str. 47-50.

- Geiger Zeman, Marija; Zeman, Zdenko (2019). „Zašto bih izgledala mlađe?\": žene, starenje i svakodnevne prakse upravljanja tijelom. *Narodna umjetnost*, 56(2), str. 75-99.
- Giddens, Anthony (2007). Sociologija tijela: zdravlje, bolest i starenje. Zagreb: Globus.
- Giddens, Anthony (1991). *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gilman, Sander L. (1999). *Making the Body Beautiful: A Cultural History of Aesthetic Surgery*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Haas, Cynthia Figueroa; Champion, Angela; Secor, Danielle (2008). Motivating Factors for Seeking Cosmetic Surgery. *Plastic Surgical Nursing*, 28(4), str. 177-182.
- Holliday, Ruth; Sanchez Taylor, Jacqueline (2006). Aesthetic Surgery as False Beauty. *Feminist Theory*, 7(2), str. 179-218.
- Holliday, Ruth; Cairnie, Allie (2007). Man Made Plastic: Investigating men's consumption of aesthetic surgery. *Journal of Consumer Culture*, 7(1), str. 57-78.
- Holman, Andrei (2012). Religion and the body: An overview of the insertions of religion in the empirical psycho-social research lines on the body. *European Journal of Science and Theology*, 8(3), str. 127-134.
- ISAPS - International Society of Aesthetic Plastic Surgery (2020). *International Survey on Aesthetic/Cosmetic Procedures performed in 2019*. Pristup ostvaren 29. kolovoza 2022. <https://www.isaps.org/wp-content/uploads/2020/12/Global-Survey-2019.pdf>
- ISAPS - International Society of Aesthetic Plastic Surgery (2021). *International Survey on Aesthetic/Cosmetic Procedures performed in 2020*. Pristup ostvaren 29. kolovoza 2022. https://www.isaps.org/wp-content/uploads/2022/01/ISAPS-Global-Survey_2020.pdf
- Lipovetsky, Gilles (2008). *Paradoksalna sreća. Ogled o hiperpotrošačkom društvu*. Zagreb: Biblioteka Antibarbarius.
- Morgan, Kathryn Pauly (1991). Women and the Knife: Cosmetic Surgery and the Colonization of Women's Bodies. *Hypatia*, 6(3), str. 25-53.
- Nikodem, Krunoslav; Brstilo, Ivana (2012). Kiborzi i »djeca po narudžbi« 2.0: prihvaćenost koncepcija poslijeljudskog života u hrvatskom društvu. *Revija za sociologiju*, 42(4), str. 61-87.

- Okumuş, Ayhan (2019). Women's perspectives of aesthetic surgery in relation to religious beliefs and associated socioeconomic variables: A questionnaire-based survey among women with and without previous aesthetic surgery. *The Turkish Journal of Ear Nose and Throat*, 29(4), str. 159–165.
- Seltzer, Albert (1965). Religion and Cosmetic Surgery. *Journal of the National Medical Association*, 57(3), str. 205–207.
- Shilling, Chris (2003). *The Body and Social Theory*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Talley, Heather Laine (2012). Getting Work Done: Cosmetic Surgery as Constraint, as Commodity, as Commonplace. U: Brian S. Turner (Ur.), *Routledge Handbook of Body Studies* (str. 335-346). London, New York: Routledge.
- Tranter, Bruce; Hanson, Dallas (2015). The social bases of cosmetic surgery in Australia. *Journal of Sociology*, 51(2), str.189–206.
- Turner, Brian James (2002). *Regulating Bodies. Essays in medical sociology*. London, New York: Routledge.
- Wolf, Naomi (2008). *Mit o ljepoti*. Zagreb: Jesenski i Turk.

About the Profile of Interested Aestheticians or Students of the City of Zagreb Open to Aesthetic Surgery

Summary

Aesthetic surgery is a globally popular phenomenon in which the transformative potential of the human body reflects not only as a biological, but also as a sociocultural category. Noticing the lack of related research, the aim of this paper was to determine the profile of students of the city of Zagreb interested in aesthetic surgery in order to improve their own appearance in the breadth of their identity attributions. Based on the convenient sample of surveyed students in the city of Zagreb (N= 218), it was determined that their interest in aesthetic surgery is profiled at the level of gender, religiosity, attitudes towards aging and new technologies. Therefore, female students, more non-religious students, more techno-optimistic students, conformed with the attitude that aging should be techno-scientifically terminated, were more interested in aesthetic surgery than their male colleagues, who appear to be more religious, techno-pessimistic, and were indifferent on the issue of anti-aging. In addition, a third of the surveyed students were open to their own aesthetic procedures in the future, mostly stating two or more (non)invasive procedures. The obtained profile of so-called interested aestheticians indicated the need for further research in this topic with a desirable interdisciplinary approach in the context of Croatian society.

Keywords: aesthetic surgery, aesthetic procedure, body, identity, students.